

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Colomer, núm. 24.
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell 2 rals al mes.
Fora 8 » trimestre
Un número sol. 1 »
Anuncis á preus convencionals.

QUINT ANIVERSARI DEL CENTRE CATALÁ

Aquest vespre celebrarà lo Centre Catalá d'aquesta ciutat lo quint aniversari de sa fundació, ensemps que la inauguració del nou local que acaba de construhir á la Rambla.

Saludem ab respecte la patriótica Associació qu' en tan poch temps s' ha conquerit los primers llochs en los animosos rengs de las avanzadas del renaixement polítich de nostre Patria, que sa resolta iniciativa encarrilá en l' aubada d' aquest renaixement, lo moviment catalanista vers las verdaderas y veneradas tradicions de nostres avis, que centinella despert doná lo primer crit d' alarma quant l' últim baluart de nostra lligislació estava amenassat de mort ab lo nou Códich Civil y sempre á l' avansada, ocupa un lloch d' honor en la Unió Catalanista que 'n Manresa acaba de sentar los fonaments de la reconstitució de las antigas llibertats de Catalunya.

Creyem que la festa d' avuy tindrà excepcional importancia, ya porque pendran part en ella los mes valiosos elements del catalanisme y los mes autorisats portant veus de diferentes regions d' Espanya ya per la gran volada qu' ha pres l' Associació entrant en ella gran nombre de nous socis de las mes distingidas familias de Sabadell, y finalmente per lo alicient de son espayós y bonich local situat en lo punt mes céntrich y concorregut de la ciutat.

No duptem donchs que Sabadell sabrá correspondrer als desitjos

dele iniciadors de tant important acte, omplenant de gom á gom los espayosos salons del Centre, pera sadollarse de las sanas doctrinas de amor á la Patria y en obsequi als il·lustres escriptors y poetas que de la Capital y diferents punts del Principat venen espresament á honrar-nos ab sa visita.

Nosaltres al donarlos la benvinguda desde las columnas d' aquest setmanari los desitjém una agradosa estada en nostra ciutat fent vots porque fructifiquin en lo cor dels sabadellenchs las sanitas doctrinas qu' han de regenerar á nostra benvolguda Catalunya.

CANSONS POPULARS CATALANAS

RECULLIDAS Y ARMONISADAS PER FRANCISCO ALIÓ

ASATIM Y NOSTROS DEUS DE LA VELLA CATALUNYA

De lo bó s' en pot parlar sempre, si aixís no fos, ja hauríam deixat correr i parlar de l' últim llibre de l' Alió, obra garbosa y simpática com cap s' en haigi publicat en nostra terra de molt temps en-sá; s' enten en l' art musical. Tothom n' ha fet l' elogi, crítics y mestres han estampat en lletres de motllo sa admiració pera aquestas tonadas, cada una de ellas penyora de la ingénua inspiració de nostre poble y tots han donat gran valor al escayent vestit ab que el compositor las ha guarnidas. Nosaltres encare que siga tant volem també galantejarlas.

Lo recullir cansons no es pas cosa fácil desde 'l moment que la gent sensilla del camp y la montanya s' han deixat influir per las ideas modernas del despreci y menyspreu pera las cosas de l' antigó. En alguna excursió tenint per guía un pagés qui obligat per vostras preguntas y curiositats os conta alguna llegenda ó tradició, podreu observar ja aquella irónica rialleta del escéptich, que 'l bon home vol que prengui devantera en sos llavis avans que en los vostres; aixís al escorcollar cansons en la boca del mateix poble, al cullir aquesta fruyta en son propi terror s' ha de lluytar ja ab l' indiferencia y ab lo menyspreu. No es gens fácil tampoch 'l fidel trasllat d' aquesta tonada en solfa, los canbis de ritme hi son frequents, y encare que las modulacions hi son escassas, las hi ha moltas vegadas rastre de las tonalitats gregas, proba segura de sa velluria.

Mes si difícil es recullir cançons y difícil es son trasllat als paper, molt, molt mes ho es posarlos hi un acompanyament, un vestidet sensill com ellas mateixas, per no presentarlas nuetas en 'l gran mon de la ciutat refractaria y mofeta pera tot lo que té apariencias de inocencia y sensillesa.

Aixó es lo que no s' havia fet fins ara degudament ab nostres cançons, y aixó es lo que ha fet ab gran talent é inspiració nostre compositor.

L' Alió al armonisar sas cançons no ha escoltat parers de sabis ni ha seguit maneres d' escola; s' ha deixat portar per son propi sentiment y fantasía; ha escoltat la cansó, l' ha sentida ressonar en son cor d' artista y de patriota, l' ha acariciada molt temps, amanyagantla, posantli quelcom de propi sense desnaturalisarla, y després ab recansa li ha dit: vesten per aquets mons de Deu, qu' Ell t' ajudi á obrirte pas en mitj d' aquestos bagassos qu' han pres 'l lloch qu' era ben teu, d' aquestas cansonetas, d' art mentida y estrafalari, ab regust de macarons y salsa verda, fest'hipas estimada meva, que 't coneguín propis y estranys, los que t' oblidaren, los que 't tenen per lletja; somriu en mitj sa nuvolada y serenarás l' espay.

Oh si aquest famós llibre tingués tanta força pera fer tant de bé. Si 's fessin populars en la veu de la senyoreta d' educació afrancesada y en los teclats de nostres pianos, aquets *Segadors* d' una melodia tan ampla, d' un acompanyament tan adequat, aquest sever *Estudiant de Vich*. ¡Oh si aquets *Fadrinets de S. Boy* tanquessin en són manicomi aquellas *Stellas* aquells ¡*T' amo t' amo! Non m' amava, t' ameró* y tota la conjugació d' aquest ditzós verb, que nosaltres ja 'ns quedaríam ab las amoretas del *Mariner* ab la donsella de la costa ab lo misteriós vel ab que l' ha coberta l' inspirat Alió. ¡Oh com donaríam las gracias á *Jesús y María* parant taulas y rams y després tots 'ls amants de Catalunya y sas cosas! quin ballar aquets ballets tan primorosos, aquest *Ball del ciri*, aquest *Ballet de Berga*! Avuy fos y demá festa.

*Bon cop de fals
defensors de la terra
bon cop de fals.*

LLUÍS MILLET.

DISCURS

DEL PRESIDENT DON RAMÓN PICÓ Y CAMPAMAR EN LOS JOCHS FLORALS D' ENGUANY

Senyors:

May es tant viu lo recort dels sers amats que foren y ens dexaren, jamay la seua ausencia es tan sentida y tan plorada com per les festes anyals, quan les families s' aplegan al entorn de l' antiga llar ahont los difunts y ausents dexaren un lloch buyt.

May per nosaltres será tan viu lo recort dels mestres y companys que perderem pera sempre, com ho es avuy al aplegarnos en aquest antich casal ahont cad' any los veyam asseguts entre nosaltres y ahont may més hem de tornarlos veure.

Recordarsen sense pena no es possible; y no més lo provar d'anomenarlos ja 'ns fa venir las llàgrimes als ulls... En Milá y Fontanals, En Permanyer, En Cortada, En Pau Valls, En Reynals y Rabassa, En Camps y Fabrés, En Llorens, En Coll y Vehí, En Marian Maspons, En Blanch, En Briz... ¡Qu' es de llarga, senyors, la llista dels mestres qu' hem perdut! ¡Qué son de molts los capdills de l' host catalana qu' hem vist caure!

Y com si no n' hi hagués prou ab aquets y tants altres que 'n perderem—y que no cal que 'ls anomeni, puix massa 'ls recordau,—cad' any, al congregarnos en aquesta sala, hem de llegir en sas parets ennegridas pel temps los noms, que hi ha escrit la Mort, d' altres mestres y companys que l' any passat eran ab nosaltres y que no hi son avuy ni hi serán may més.

En Damás Calvet, aquell mestre y company nostre que, com aquells que per sos propis mérits arriban al més alt grau de la malicia comensant á servir de soldat ras, d' obrer modest que fou al comensar la tasca de sa vida arribá prest, no més per son saber, á catedràtich amat y venerat del jovent que va á nostres escoles; aquell que fou un dels primers apóstols de nostra santa causa y el primer que passant los Pyreneus dugué la bona nova de nostre Renaxement á la Provença, que per boca d' En Mistral va encoratjarnos totduna á seguir avant en nostra empresa, aquell poeta inspirat que va enriquir nostre tresor literari ab tantes y tan preuades joyes, ha mort, y ja may més, may més será ab nosaltres com hi era cad' any per la diada de la festa major de les lletres catalanes.

N' Anton de Bofarull, aquell bon fill de Catalunya, aquell que l' amá sempre ab lo candor de l' infant y á la vegada ab tot l' entusiasme del jove de vint anys; aquell que fou un dels primers que axecaren lo sant estandart de nostra renaxensa literaria, aquell de qui pot dirse que, fidel á son llinatge, fou sa vida una vida tota de lluyta y de combat en defensa de sa patria, ha mort, y ha mort com moren los bons. Va trobarlo la Mort vestit de totes armes, dret y despert custodiant lo tresor de l' antich Casal d' Aragó; va trobarlo ab l' espasa á la má guardant los llibres sagrats de la Patria, y ab la espasa á la má va morir lo capdill brau y fidel fins á l' hora darrera de sa vida.

En Lluís Cutxet, aquell catalá tallat d' una pessa d' aquell antich llenyam que no 's correa ni 's vincla, y que avuy, per nostre mal comensa á escassejar; aquell fill de montanya, de seny clar y de cor sá que semblava fet aposta per vestir la gramalla de nostres antichs consellers; aquella ánima tan verament catalana y tan verament lliure perque era cristiana de debó; ha estés les ales y se n' ha pujat al cel hont de segur que al arribarhi li va somriure Santa Eulària, hont de segur va sortirli al encuantre nostre Pare l' alt en Jaume d' Aragó pera abraçar-lo y ahont de segur que aquell pobre mártir Sant Carles Primogénit

li besà la mà, no be va véurel, aquella mà que va escriure les pàgines eloqüents de "Catalunya Vindicada."

Impossible, senyors, recordar los capdills que hem perdut sense pllorarlos. Com l' host del Rey en Jaume que devant los murs de la ciutat de Mallorca clamava un jorn á la divina pietat lamentant la mort dels braus Moncadas, aixís avuy nosaltres, creuats que anem á la conquesta d' una nova Jerusalem, hem de plorar també *la separació é departimen de tan grans companys, la mori de tan grans conseylers, lo descaymen de tan grans devant anadors* (1). ¡Qué n' es de trist veure com la Mort va aclarint aquell aplech de mestres que tants sabis concellers nos daren, y com d' un any al altre va estrenyentse y reduhintse aquella abans nombrosa legió de braus y experts capdills que 'ns guiaren al combat tantes vegades allá en los primers anys de nostra juvenesa!... Més, molts més son los que hem perdut que no 'ls que 'ns quedán, y encara á n' aquesta hem de véurels, per més pena, com allunyats de nosaltres allá, dins lo verger encantat de la santa y pura poesia d' hont no gosán sortir y d' hont son mirats ab recel y mitja por, com si temessen per nostra sort y la sort de nostra causa al veure que, sortint del sagrat clos del art d' hont ells no 's gosán moure, lluytem ab ardiment per traure nostra llengua de la regió dels somnis y conquistarli el món de la realitat y de la vida práctica.

Apar que s' entristexen del pas que doném cap endavant, y apar també que anyoran per nosaltres aquell temps en que 'ls seguíam lluytant les primeres batalles de nostra renaxensa literaria, aquells jorns en que anavam caminant á les palpentes il·luminats des-y-ara per les foguerades d' entusiasme que brollavan de llur cor: aquell temps en que 'l nostre viure no era més que 'l constant neguitejar d' un sentiment indefinit, una vaga aspiraci, l' anyorament del quelcom desconegut que presentíam y cercavam adelarats y ab l' ansia per la regió del art, hont les musses nos sonreyan; y al veurens avuy resoltos y decidits á concretar nostres intuicions traduhintles en formules clares y precises; á definir nostres aspiracions y fixarles en un programa práctic, apar que aixó 'ls esglaya y surt entre ells una veu—que ix d' un pit massa jove per ésser tan trista y desmayada—que: Estimau massa, ens diu, estimau massa per tenir prou serenitat; ¿cóm aixís dels anyoraments volem ferne una doctrina, dels somnis que inspira l' entusiasme un objectiu y de vagues lucubracions poètiques articles de constitucions.... que no passarán d' utopies generoses?—(2).

¡Ah, mestres benvolguts, amichs del cor!... ¿Será, donchs, cert que anam errats? ¿Haurém de tornar arrera per tancarnos ab vosaltres dins lo verger de les musses amurallat per l' art y viurehi sempre com á desterrats dins una illa solitaria, lluny d' est món hont se lluyta y es treballa?....

¡Si fos possible!... ¿Quí no hi tornaria, si possible fos, als jorns llunyans de nostra juvenesa?

Viu y ben viu no guardam lo recort d' aquelles grans diades en que, á la térbola claror d' un crepúscol plé d' encante y de misteri, lluytavam ab vosaltres ovirant, per entre 'l polsim d' or que en nostres lluytes axecavam, panorames dilatats y espléndits, boscatjes de llo-rer hont les fades vos atreyan ab sos cants dolcíssims, castells fantástichs y palaus suntuosos que s' obrían al só de vostres arpes; y estrelles resplandents que, dexant l' altura, s' acostavan á la terra y 'ns sonreyan guaytantnos per entre 'ls lliris blanchs, englantines y violes, qu' un oratjol de gloria movía suaument allá lluny, á l' horisó...

(1) Crónica de Fr. Pere Marsili.—Cap. XXII.

(2) J. Sardá. Prólch á les Poesias de Adolf Blanch.

¿Quí, si pogués, no hi tornaria en aquells temps? Mes ¡ay! han passat ja molts anys desde aleshores, y 'ls anys no passen de bades!

Les boyres del crepuscol ja s' han foses; lo sol ix; ja es dia clar. Ja no anam adelarats darrera somnis: lo que abans pesentíam ja ho veyem ara ben clar y definit; ja sabem ara qu' es alló que anyoravam y sabem ahont hem d' anar per alcansarho.

L' arbre que vosaltres plantareu va refflorir: tot ell s' omplí de flors; no us dongui pena que la flor se torni fruyt; en axò, com en tot, s' ha de complir la lley, y precisament aquest fruyt espera Catalunya que fa tant temps pateix fam y set de justicia.

L' evolució que s' está operant havia de venir: aquí hont som ara necessariament havíam d' arribar, y ¡ay de nasaltres! ¡ay de nosaltres, senyors, si no hi haguessim arribat! No arribarhi hauria valgut tant com donar la rahó á n' aquells que al comensar vosaltres la noble tasca que nosaltres proseguim, vos deyan que volían ressucitar una morta; hauria valgut tant com dexar demostrat que Catalunya era un arbre sense sava, un poble sense ánima, un cadavre. Si no hi haguessim arribat, demá, los que vindrán, haurían pogut dir que Catalunya, que nosaltres creyam viva, no fou altra cosa que un fossar per hont passarem nosaltres brillanthi en la nit trista y pahorosa qu' embacalla 'ls pobles morts, ab l' apagat y breu flamejar dels fochs-follets.

Si Catalunya viu, y d' axò no pot ningú dubtarne, si té una ánima tota seua, una personalitat ben definida, lo que comensá per ser lo renaxement de sa llengua y 'l reviscolar de sa literatura, havia d' acabar per ser una reivindicació de la seua personalitat.

Voler que una llengua revisqui sense voler també que revisgui 'l poble que la parla, y sense voler que aquest poble visqui en les condicions necessaries per parlarla, es tant com voler que un mort torni á parlar, pero que parli sense moures ni sortir de la tomba hont l' enterraren; y axó, senyors, no pot pas ésser.

La lógica s' imposa: si 'l mort ha de parlar, es precís que surti de la tomba; es indispensable tréureli la mortalla y deslliurar-lo dels lligams d' aquella trista y freda uniformitat del cementiri.

Ser ó no ser, senyors; heus' aquí la qüestió. Si Catalunya parla, senyal que alena y viu: si viu, es que Deu aixís ho vol y ha de ser lliure.

Si ha de parlar penosament per un temps més ó menys breu, cohibida, estreta, amortalhada y estesa dins sa tomba, ¿qué n' ha de fer d' aixó? ¡Aixó no es viure! Més val que acabin d' un cop y pera sempre, que no teniria enterrada en vida. Y dich aixó, senyors, perque enterrat en vida se troba 'l poble que, tenint una llengua feta aposta per ell, una literatura rica y abundosa, y sentint en sos polsos l' aletejar d' una ánima valenta y decidida y regolfar en son pit la plenitut de vida d' una personalitat propia y poderosa, se troba cohibit, estret y subgetat per la camisa de forca d' una uniformitat monstruosa que fa impossibles totas las naturals y expontánees manifestacions de la vida del seu sér, d' aquell sér obra de Deu y no dels hòmens.

Y ara, senyors, que no se 'ns digui que aquest lloch que immerescudament ocupo, no es lloch á propòsit pera parlar aixís; que no se 'ns digui que ne está bé ni es oportú pendre peu d' una festa literaria com aquesta pera protestar de la freda uniformitat que 'ns mata y revindicar la personalitat de Catalunya.

Be ho sé prou y ho sab tothom que al restaurar los Jochs Florals no 's proposaren nostres mestres més que fer literatura. Ells així ho deyan y no hi ha dupte de que al dirho parlavan ab tota sinceritat. Pero, apart de que per fer la literatura qu' ells volían

los fou precis comensar per revindicar la personalitat de nostra patria (puig aixó foren al restaurar los Jochs Florals per fer revivre nostra llengua), apart d' aixó, lo cert es que una vegada comensada la tasca qu'ells mateixos se donaven, per més que feren per mantenirse dins l' esfera literaria y no sortiren may, may ho lograren. La voluntat litera, però aquesta voluntat estava en pugna ab lo sentiment y aixó feya que sovint lo cor se 'ls anava en frasses y conceptes que semblavan voladas de la seua ánima que 's neguitejava trobantse estrata dins lo cerele que donantse las mans feyan á son entorn las mussas; massa que 's veu, fallefant los primers volums dels Jochs Florals, que la seua ánima no 'n tenia prou ab las probras dels poetes. L' uz poètiq de la llengua no podia assaciarla, perquè á més d' aixó, com diu en Milá y Fontanals, *altres cosas se desitjavan*; (1) y tot aixó altre que 's desitjava no havia de trobarho mentres no passés del fi immediat, extern, dels Jochs Florals que, com diu lo savi jurisconsult. En Manuel Duran y Bas, es lo conreu de las lletres catalanas; de la poesia en primer lloch, tenint per instrumēt la llengua de nostres avis. Aquexas altrás cosas que 's desitjavan no més havia de trobarlas sortint del fi immediat y volant lluny vers lo fi intern dels Jochs Florals que, com diu lo mateix Duran y Bas, no es altre que formar lo carácter de nostre poble al calor de las tres grans ideas escritas en nostre lema (2). Y aquí, senyors, convé fervos notar que la primera d' aquestas tres grans ideas escritas en nostre lema es la Patria. Y á n' aquest fi intern, á la Patria, se 'n anava l' ánima de nostres mestres tot sovint, llacantse impetuosa més; enllá de l' esfera literaria ahont, ab tot y tenirhi espay tan ample, no n' hi havia encara prou per sas poderosas alas.

Veritat es també que, tantost s' adonavan ells d' aquets atreviments, á correccuyta s' afanyavan á atennarlos ab protestas d' espanyolisme y d' adhesió y respecte al ordre de cosas establert... però l' any vinent hi tornavan.

Y es, senyors, que nostres mestres anaren á la restauració dels Jochs Florals; s' onse darse prou compte de quina era la forsa que 'ls hi empenyia; tant es aixís, qu' avuy que pot apreciarse y s' aprecia l' importancia y transcendencia d' aquella restauració; pot ben dirse que 'ls que la realisaren foren, per aquest sol fet, més catalans, molt més catalans de lo qe' ells mateixos créyan.

Ara s' veu ben bé que lo que 'ls va moure á restaurar los Jochs Florals més fou set de patria que no de poesia; aquesta restauració més aviat fou obra de patricis que no de literats; ells podían buscar l' art, podían buscar la poesia; però per l' esperit que 'ls movia aixó no era 'l fi, sols era un medi; lo fi que l' esperit que 'ls movia s' proposava y s' proposa encara avuy, no era altra que la restauració de la patria catalana.

Per aixó es que s' agafaren á la llengua, porque de tots los elements que constitueixen la personalitat d' un poble, la llengua es el que més l' exteriorisa; per aixó es que, en general, tots los que han passat per aquest lloch més hi han vingut á parlar de patria que no de literatura; y per aixó pot dirse avuy, sense por d' errar, que si la poesia pot alegrarse de la restauració dels Jochs Florals, mes, molt mes pot alegrarse la Patria.

D' aquesta presidencia pot dirse; y aquí hi ha 'ls trenta y tants volums de l' Institució que no 'm deixaran mentir, que ha tingut bon poch de cátedra de literatura y que ha tingut en cambi ben molt de cátedra de regionalisme, regionalisme inconscient, es cert, pero á la fi regionalisme que ja s' inicia 'l primers anys y s' va fent de mica en mica fins

(1) *Jochs Florals de Barcelona*, any 1883.

(2) Id. Id. any 1884.

á arribar á lo que ha arribat avuy. Lo que fou en son comens sols un boyrim, una ténue nebulosa, ja es avuy estrella clara y resplandent en lo cel de nostra patria.

Aquí, en aquets Jochs Florals, se 'ns ha ensenyat quelcom més que literatura; aquí hi hem begut á glopadas l' aygua fresca y regalada del regionalisme que retorna 'ls morts; aquí se 'ns ha ensenyat aquesta religió de patria que avuy té tants de creyents y que demà tindrà mártirs si convé.

Tant es aixís, senyors, que ja 'l primer any de celebrarse aquesta festa—trenta quatre 'n deu fer ara—lo qui fou aleshores president, lo venerable patriarca En Manuel Milá y Fontanals, que al cel sia, comensá per dir que aquella festa que feyan á la llengua catalana, la feyan *ab un entussiasme barrejat de un poch de tristesa!* (1) ¡Ab un poch de tristesa!... ¡Ah, senyors, dins aquell poch de tristesa y que n' hi havia d' amargura!... ¡Quí no endevina, quí no veu ara tot lo que hi havia amagat dins aquell *poch de tristesa!*. Dins aquell *poch de tristesa* hi havia amagada y comprimida tota aquesta flamarada de regionalisme que tan bon punt ha esclatat s' es fetr tan amunt que l' ha vista Navarra, l' han vista Vizcaya y Galicia, que hi responen encenent foguerades consemblants en senyal de inteligencia.

Ja aleshores, al celebrar per primera vegada aquesta festa, En Milá y Fontanals no pogué estarse de parlar ab amargura *dels vestits propis de la provincia, de las vellas ussansas que 's van perdent, sustituhits per una lletja y freda uniformitat...* (2) Ab aquesta *uniformitat* de que nosaltres protestem. los restauradors dals Jochs Florals ja hi toparen de cap al aplegarse per primera vegada, y per més que llurs intencions fossin *purament literarias*, com deya En Bofarull, (3) no pogueren estarse de fernos saber per boca d' En Pons y Fuster, *que la noble y generosa Espanya, ben mirat, no es altra cosa que un robust y magnífich arbre empeltat de ricas y variadas menas... Que l' amor á la llengua es la garantia del nostre sér... Que la vida de la llengua es la vida de la patria* (4).

Y si 'l jovent que s' aplegava á son entorn per escoltarlos los demanava noves d' exa patria, si desitjós de véurela los deya:—¿Hont es?... Mostráunos exa patria.—En Camps y Fabrés, á qui Deu tinga, nos la mostrava estesa en son sepulcre, dihentnos:—Héusela aquí la Patria: miréusela:

*Ja no t' aclaman Senyora;
la Senyora n' es esclava:
perque llansa anys de dolor
la llengua li han arrancada!*

y, girantse á nosaltres, nos cridava ab veu enérgica:

¡Fills de la Reyna, axecáula! (5)

Lo recort d' aquella Reyna estesa en son sepulcre, lo recort d' aquella Reyna feta esclava, ja may més, may més se 'ns va esborrar de la memoria.

Desde aleshores la vegerem y seguim veyentla encara tal com lo poeta va mostráunosla: estesa en son sepulcre, feta esclava!... Y aquell crit del poeta, aquell:

¡Fills de la Reyna, axecáula!

sempre més varem sentirla; ahont se vulla fos, á totes hores sentíam aquell crit ressonar

(1) *Jochs Florals de Barcelona*, any 1859.

(2) Id. id. id.

(3) Id. id. id.

(4) Id. id. any 1861.

(5) Id. id. id.

fortament dins nostres cors: ¡Axecáula!... ¡Axecáula!... Y nosaltres, senyors, nosaltres que no sabíam res de la nostra avior; nosaltres qu' eram com á bordets, puix nos havían amagat lo llibre de nostra historia; nosaltres que aleshores tot just entravam á la vida y en sabíam poca cosa de les injustícies y dels crims dels homens, nosaltres nos deyam:—¿Axe-carla?... Però, y axó ¿qué vol dir?... ¿Axecar un mort?... ¿Y es per axó tal volta que venim als Jochs Florals? ¿Per axecar la gent dels sepulcres?... Donchs ¿qué ve á ser axó? ¿Què es lo que passa aquí?...—Y el Trovador del Monserrat nos cridava ab veu de tró:—*Las provincias se remouen, las nacionalidades s' alzan... las lenguas se despiertan!*... (1)

Ja fa d' axó una trentena d' anys.

Nosaltres, al sentir aquella veu potent que així 'ns cridava; nosaltres, lo jovent, nos miravam los uns als altres, sorpresos y gayre bé espantats d' aquelles paraules que sentíam, y en veu baxa 'ns deyam:—¿Hen sentit?... ¡Que axequém aquesta morta!... ¡que les provincies se remouen!... ¡que les nacionalitats s' alzan!... ¿que vol dir axó?... ¿Ahont anem?... Fer axó que 'ns aconsellan ¿es possible?... ¿Hi há dret per ferho?... Prou ha d' haverhi—proseguíam—quan aixís nos hi encoratjan aquets que ja son homens... Però, y encara que n' hi hagués de dret, ¿quí som, quants som pera acometre tal empresa?... Y després de tot, ¿no podria ésser que tinguessin quelcom de rahó los que 'ns governan?... —¡Nó!—nos cridava En Marian Aguiló, l' enamorat de nostra llengua,—nó, 'ns deya, *no pot haverhi ja may rahó pera reptar á un poble la defensa del seu matern llenguatge, y molt menys si aquest té recorts tan antichs y tan gloriosos com lo catalá, com l' idioma catalá que, com se vulla sia, quatre milions d' espanyols parlan encara!*... (2)

¡Ab quina fé, ab quin entusiasme 'ns parlavan nostres mestres!... Y nosaltres al sentirlos:—Tenim rahó y som quatre milions—nos deyam;—peró... verdaderament sembla impossible que ab tants com som, hagin pogut despossehirnos de la patria!... A la forsa—pensavam—ha d' haverhi una causa poderosa pera que sia aixís com es...—Per inquirirla, aquesta causa, escampavam la vista á nostre entorn y veyam que la corrent del sigle no anava pas per allá vers hont ens empenyian.—¿Y qué será prou fort—ens deyam—per tór-cer exa corrent d' ideas y sentiments, aqueixa torrentada que arrebossa fites, qu' esborra fronteres y que tot ho aplanava y anivella? ¿Hi haurá algun principi de justicia, alguna lley que pugui oposarse á n' aquesta torrentada?...—Y aleshores en Terenci Thos nos advertia que *si en l' ordre moral com en lo món físich hi ha un element d' unitat, negarne tampoch podrém un altre de varietat* (3); y en Victor Gebhardt ens parla d' una escola que, *trepit-jant l' ordre admirable de la naturalesa, predicava teorías d' unificació absoluta*... Y 'ns deya que *exas teorías, qu' exas somnis eterns dels poderosos, que exa tendencia á que tot se sacrifique á un accident geográfich quant no á la voluntat de un home ó de un partit*, podían aleshores estar de moda, però *no es segur*—ens deya—*no es segur que exas ideas sian las millors*, y en prova d' axó ens advertia que *moltas y famosas veus cridaran contra ellas y que ja aleshores s' observavan senyals de que l' món no las rebia tan de bon grat com llurs autors voldrian*... (4).

¿No heu pensat may, senyors, en l' atenció, en lo neguit ab que 'ls jóvens mariners d' una nau perduda en alta mar deuen escoltar lo parer dels nauxers práctichs, quan estenen la vista per l' horisó y escorcollant lo cel ab ses mirades, fan cálculs y congetures del ca-

(1) *Jochs Florals de Barcelona* any 1862,

(2) Id. id. id.

(3) Id. id. any 1863.

(4) Id. id. any 1865.

mí qu' han fet, del vent que cal aprofitar y de la vía que més convé seguir pera arribar á port? Donchs aixís escoltavam nosaltres atentament á nostres mestres y assedegada la nostra ànima s' abeurava en sos parlaments y en ses converses. No perdíam ni un sol mot de lo que 'ns deyan y passavam hores llargues pensanthi y meditantho; la llum, la veritat ens venian sols á ratxes; ensá y enllá veyam clapes de claror térbola... Presentíam, entreveyam quelcom que 's movia dins la fosca, però no 'n distingíam els contorns... Sabíam ja, perque ells nos ho havíam dit, que la llengua es la garantia del nostre sér, que les nacionalitats s' alsavan... qu' eram fills d' una reyna esclava... però, ¿á qué parlarnos de tot axó en una festa literaria? ¿per qué parlarnos de *les reflexions greus que sempre aquesta festa sugereix?*... (1) ¿per qué retraure en una festa de poetes los elements d' unitat y de varietat y dirnos si 'l món admetia ó no admetia de bon grat lesidees d' unificació absolute? ¿Qué té qué veure tot axó ab la festa, 'ns preguntavam: y si es que hi té qué veure, ¿qué son, qué venen á ser en definitiva 'ls Jochs Florals?...

Nostres mestres, ó no ho sabíam ó no s' arriscavan á respondrens clar... Un d' ells nos deya *haver après á l' Historia que 'ls fets literaris no son més que expressió de certas necessitats de la vida dels pobles...* (2) Essent aixís, pensavam, los Jochs Florals, fet literari, serán donchs, l' expressió d' una necessitat de la nostra vida, de la vida de Catalunya... Però, ¿quina era aquesta? Nosaltres prou sentíam un extrany neguitejar, un viu desitj que tenia quelcom d' anyorament, però ¿qu' era lo qu' anyoravam? ¿que volíam?.. Y aquí, nostres mestres, per boca d' En Pau Valls, nos feyan recort de aquell *afortunat vencedor*, que que si un dia posá 'ls peus dins Catalunya fou perque aquesta, ab tot y esser *un gerelesa de sos drets, sabé respectar la molt controvertible sentència del Parlament de Casp*; d' aquell rey foraster que, *ceyintse la comtal corona, la privá de tots sos drets, públich y polítich, confonentlos ó millor, afegia, absorbintlos dins dels d' un altre poble;.....* y en Pau Valls ens parlava d' aixó com d' un *trist succés!*... (3).

Dins la fosca ja hi veyam clarejar l' estrella que cercavam, y aqueixa eatrella brillava y resplandía com un sol, quan ell mateix nos recordava *aquella admirable federació monárquica feta per lo agrupament dels antichs realmes.....* ¿Será possible? ens deyam. ¿Será possible tornarhi? La nostre llengua, la nostra pobre llengua ¿será bona, será apta per ensenyar en las Escoles, pera asscures á la Cúria, entrar als Municipis y als Concells?.... ¿qui es ella, pobrissola, pera pujar l' escala del Palau? ¿Li escaurá 'l vestit do Reyna?.... Y aquí, Senyors, l' enamorat d' aquesta llengua, En Marian Aguiló, nos la feya mirar y remirar, y 'ns feya reparar la vermellor aquella de son front, *aquell sech resplandent que en sos polsos canserva encara*, y 'ns deya: —Aqueixa vermellor y aqueix sech son aquells que li 'n deixaren la corona de comtesa y las tres coronas de regina, de *perpetual anomenada, que dugué per espay de tants segles!*... Las dugué, ¿y ara nó?, 'ns diguerem, ¿fou Reyna y ara no ho es?.... Y ¿per qué, per no ho es ara? Y al ser aquí senyors, al ser aquí recprdàrem y compreguerem aquella *tristesa* d' En Milá y Fontanals; compreguerem el perquè, sense voler, se 'ls escapava á nostres mestres lo parlar ab amargura d' aquesta *lletja y freda uniformitat*; compreguerem el perquè de recordarnos lo *trist succés* de la vinguda del primer rey foraster; compreguerem el perquè d' aquell parlarnos de l' *antigua federació monárquica y esmontarnos la pérdua de nostres drets*; y altra vegada se 'ns

(1) *Jochs Florals de Barcelona*, any 1866.

(2) M. Aguiló, *Jochs Florals de Barcelona*, any 1866.

(3) V. Gebhardt, *Jochs Florals de Barcelona*, any 1865.

aparagué aquella Reyna que En Camps y Fabrés un día va mostrarnos; de nou la varem veure estesa en son sepulcre; de nou varem sentir lo poeta creyent que, ab l' ira al cor y las llágrimas als ulls, nos deya:

—Ja no l' aclaman Senyora;
la Senyora n' es esclava;
perque llansa ays de dolor
la llengua li han arrencada!

y altre cop nos feu estremir lo crit de:

—¡Fills de la Reyna, axecáula!

¿Y será un crim l' axecarla? ¡Oh! mestres benvolguts, será un crim lo córrerhi tots á axecar la llengua del nostre cor, la patria benvolguda? ¿Per qué ens ne parlavau, sinó? Perque nosaltres no hi correguessim, devíau no havérmola mostrada ni havérmosen parlat: devíau havernos tingut ignorants de tot. Ara que sabem lo que ha passat á casa nostra, ara que sabem las injusticias de que nostra mare ha sigut víctima, no hi ha per nosaltres més que dos camins: ó ser mals fills, indiferents á sa dissort y dir al véurela patir: ¡Tant se 'ns dona!... ó ésser bons fills y córrer á salvarla resoltos á escampar per ella la sach de nostras venas. Y nosaltres, de mals fills, no volem serho.

Ara que, als sons vibrants de vostres arpes, la Reyna s' es extremida en son sepulcre y reviu y se alça; ara hem de fugir d' ella esglayats, lo mateix que infants peruchs fugint d' un mort? ¡Ja may! Lo qu' hem de fer acostárnoshi, enrevoltarle tal com la voltaren los apóstols á Jesús ressucitat, y cridar als germans que dubtan y vacilan, y dirlos, com á Sant Thomás, que la mirin, que la toquin, que posin los dits de sas mans dins las feridas que sos butxins li feren pera que 's convensin de que es ella, de que es ella y no un fantasma; y tots á la una jurarli no deixarla may y lluytar sempre fins á guanyarli 'l Palau d' hont la tragueren y tornarli la corona que, trepitjant la lley, li varen pendre.

No hi ha més, senyors, y ho repetesch: la lógica s' imposa; ser ó no ser.

(Acabaré)

¡SERÁ TART!

TRADUCCIÓ

Calla tú lo meu cor y jamay digas
á la qu' es causa de tos dols afanys
que son sos divins ulls, ells son qui causan
mon consol y mon mal;

Que l' adoro ab inmensa idolatría
huy mes qu' ahir... si mes se pot aymar;
no li digas jamay... jamay li digas
perque ella no ho creurá.

Mes ¡ay! quant ja las fúnebres campanas
per mi brandeixin ab son trist compás,
quan sápia que son nom plé d' ambrosía
murmuri al espirar.

Que fou per ella sols mon respir últim

per son nom benèhir y sos encants
 llavoras... ¡será tart! pero al menys llavoras,
 llavoras ho creurá.

ANTON DE P. CAPMANY.

NOVAS

En la vetllada que aquest vespre celebrarà lo Centre Català tocarà escullidas passas en sos jardins la "Banda de Cassadors de Mérida", entre las quals es probable que fassin sentir la preciosa sardana de la ópera *Gaván* del mestre Breton.

Una proba més de que cada dia prenen nova forsa las sanitosas ideas de reconstitució de las patrias naturals, es lo viatge que lo príncep de Bulgaria fa á diferents cors d' Europa pera obtenir sa independencia de Turquia, y sobre tot la allocució que en ocasió de la festa de S. Ciril á fet lo president del consell de ministres de dit príncep Mr. Stambuloff al representant del clero y del exèrcit. "Jo vos puch assegurar parlant ab confiança, los hi ha dit, entre altrás cosas, que ab la ajuda de Deu y gracias á nostra conducta y tacte, pot molt ben esser que celebrem la vinent festa de S. Ciril en la Bulgaria independent. Vosaltres sacerdots prepareu al poble búlgar, y vosaltres senyors militars, continueu á fer un exèrcit heróich pera la defensa de nostra estimada patria." Y als diputats de la Sobranié va dirlos: "Encare una mica de paciència, senyors, y nosaltres podrém eridrar: ¡Vasca Ferran I, soberá de la Bulgaria independent!"

Unim á aixó la unió avuy mes forta que may dels Irlandesos pera trencar lo jou d' Inglaterra y que vejín los senyors centralistas si tenen gayre aguant lo imperi y estats artificials

Bon regalo nos ha vingut ab lo *Modus vivendi* ab Fransa; modificant cada dia los drets d' aduanas es lo gran sistema pera no deixar viurer á cap industria y tenir continuament las mans lligadas al comerç; si al menos ne sortís afavorida la agricultura, pero es la llástima que serveix no mes de pretest á las etzaguelladas de nostres polítichs, y la pobre no surt cada dia més malmesa.

Ab tal conducta no se sab que pensar, si nostres governs son boigs ó gitanos ó imitadors de Judas.

La quinta de las conferencias, que pera popularisar las bases aprobadas per l' Assambla de Manresa, se donan en lo *Foment Catalanista* de Barcelona, estigué encarregada al distingit soci D. Pere Alsina y Combas, qui ab molt acert, desentortllá la 13.ª de las esmentadas bases, que tracta dels medis ab que podria comptar Catalunya pera la conservació de son orde interior.

Comensá lo Sr. Alsina sa instructiva conferencia, ab algunas paraulas destinadas á fer veure, no sols l' importancia de la base damunt dita, sino també dels profitosos fruyts donats per la primera Assambla celebrada per l' Unió Catalanista, y després de demostrar lo molt perjudical que son per la moralitat, per lo benestar y per l' avens dels pobres los grans exercits permanents, descrigué l' organisació y explicá l' historia del some-

tent, fent veure ab rahons poderosas las moltas ventatjas de aquesta institució de nostra terra. D' exos principis va deduhir, no obstant, que 'ls estats no podian subsistir ab bon ordre sense una forsa permanent encarregada de vigilar lo bon compliment de las lleys y que servís de salvaguardia á la gent bona, y d' espant als malfactors. Examinant la organisació de las diferentas institucions avuy destinadas á aquest fi, troba que satisfeyan sols degudament aquella missió, las Esquadras de Catalunya y la Guardia civil, y d' aquí deduhí que 'ls catalans reunits á Manresa, procediren ab acert en reconéixer las necessitat de que existís un cos organisat per aquell istil que servís de defensa á las personas y á la propietat. Encara que fent constar que lo nom res li feya, demostrá que entre 'ls dos esmentats cossos reunia mes bonas condicions pera nostra terra lo dels Mossos de la Esquadra, dels quals feu una brillant defensa contra las calumnias que 'ls hi dirigexen alguns polítichs centralisadors, fent constar qu' encara que fossen certs dits atachs, may podrian esborrar los grans serveys escrits en lrs fullas de sa historia. Com es natural, donat l' assumpto de que tractava, consigná la desorganisió aportada, dintre 'l cos per la R. O. de principis d' aquest mes, dihent que si d' ella ne previndria lo quedar arreconadas las verdaderas Esquadras com un document d' arxiu, no podia ferho lo Govern madrileny en mes bona ocasió, ja que junt ab lo citat decret hi quedaria arxivada una prova indubtable del valer de tan distingit cos: la placa que fa poch temps los regalá una nació estranjera.

Demostrá, lo Sr. Alsina, greu sentiment de haver vist tatxar las bases de Manresa ab lo dictat de reaccionarias, per los que 's dihuen nostres amichs, y acabá sa peroració rebutjant ab bona argumentació aquell apelatiu que indignament los hi aplican.

Lo conferenciant fou saludat ab forts aplausos y felicitacions á la terminació de son discurs.

L' Abbi dona compte de la visita feta á Marsella pel rey de Suecia y Noruega, Oscar II, y ab aquest motiu recorda que en la Universitat d' Upsal, antiga capital dels reys d' Escandinavia, s' ha establert, des de algun temps, ab carácter oficial, un curs de llengua provenzal.

A Sant Esteve de Castellar estan ja comensats los fonaments dels edificis pera escolas que la generositat sous precedents de la Sra. Vda. Tolrá aixeca á las expensas en dit poble.

Ditas escolas serán de frente al projectat edifici de casas consistorials que la mateixa senyora vol regalar al poble, passant pel mitx la nova Rambla de Tolrá que s' acaba de obrir en direcció de Nort á Sut, y qual rambla será una de las mellors vías de dita població si l' Ajuntament te l' acert de no deixar obstruhir sa polongació per las parets de tanca de la fàbrica que s' está edificant mes avall.

La qüestió social quedaria resolta ella mateixa si tots los industrials imitessin la conducta de la Vda. Tolrá quals sentiments de caritat y desprendiment envers lo poble hont son espós aixecá sa fortuna, la fan entranyablement estimada de totas las personas de bons sentiments.

En sessió del passat dijous celebrada per l' Ajuntament d' aquesta ciutat s' acordá lo despatx ordinari, entre 'l qual hi figura un dictámen de la Comissió corresponent demanant al Ajuntament que per medi del Jutjat Municipal fossin cridats á Judici de concilia-

ció los Srs. Directors dels periódichs *La Renaixensa* de Barcelona, *Lo Catalanista*, y '*L Cliche* per sos escrits sobre *cert timo* verificat per un alt funcionari del Municipi á una comunitat religiosa de la localitat.

Nostre colega 'l diari *La Vanguardia*, en sa edició del divendres, transcriu, ab un devantal d' escayentas consideracions, los principals párrafos d' un article publicat en lo diari francés *La Dépêche*, per L. X. Ricart, en lo que á títol de defensa del regionalisme literari 's parla de las obras avuy célebres del escriptor regionalista de Noruega Ibsen, y 's retreuen ab amor los mérits de la literatura catalana, posant de relleu la ressonancia alcansada pels poemas "La Atlántida" y "Canigó" de Mossen Verdaguer, dels qui diu que pochs poemas han tinuut tan bella anomenada.

Lo dia 6 de juny, segon dia de Pásqua de Pentecostés, s' escau dia per dia l' aniversari de la primera batalla del Bruch.

Manresa cad' any sol celebrar esta commemoració, y la ciutat d' Igualada ho fa també per la festa de Sant Crist, qual veneranda bandera acompanyá als igualadins á la famosa acció de guerra.

Mes enguany, gracias al zel de bons patricis, lo poble del Bruch celebrará dit aniversari. Lo programa de la festa es complert. Al matí ofici solemne ab sermó alusiu, y després processó y absoltas al Cementiri. A la tarde hi haurá per aquellas serras hont feren teatre de la acció del 6 de Juny de 1808, un simulacre de Sometent.

Hi haurá representació de l' Autoritat militar, y 'ls diputats á Corts y de la Provincia per aquell districte han promés la seva assistencia.

Lo premi ofert per l' Ajuntament de Reus, que consisteix en 400 pessetas, del qual fou guanyador, en los Jochs Florals d' enguany, D. F. Carreras y Candi, ha sigut entregat per voluntat d' aquest senyor á la Associació de la Caritat cristiana.

L' empresa del Teatre Romea de Barcelona ha contractat pera la vinent temporada de hivern al aplaudit primer actor D. Teodor Bonaplata y á la distingida actriu donya Carme Parreño.

La *Societat Coral La Americana* surtí ahir d' aquesta ciutat pera Barcelona hont se reunirá ab l' Associació dels coros de Clavó, los quals s' embarcarán pera Mallorca al objecte de celebrar la gran festivat en honor al malaguanyat músich En Anselm Clavé.

Hem rebut un exemplar de la tragedia en 3 actes de D. Angel Guimerá *L' Anima morta* de quin extreno nos ocuparem en lo passat número.

Agrahim com se mereix la deferencia de qu' hem sigut objecte

Forman par de la biblioteca de nostre company *La Veu de Catalunya*, hem rebut un fascicle contenint los discursos del President dels Jochs Florals d' enguany don Ramon Picó y Campamar y lo del mantenedor l' exipni novelista montanyés don Joseph M.ª de Pereda.

Agrahim l' envio.

ANUNCIS PARTICULARS

OBRA NOVA

L' ÀNIMA MORTA

TRAGEDIA

EN TRES ACTES Y EN VERS

PER

ANGEL GUIMERA

Se ven en las llibrerías de Verdaguer, Lopez, Puig, Massó y Casas,
Magatzém de paper de Joan Almirall, Primpeesa, 16, é Imprempta LA
RENAIXENSA, Xuclá, 13, baixos, Barcelona.

OBRA NOVA

LA BALDIRONA

SAINETE EN UN ACTE

PER

ANGEL GUIMERÀ

Se ven en las principals llibrerías.

PREU 1 PESSETA

OBRA NOVA

LO PROMÉS

DRAMA DE COSTUMS CATALANAS EN TRES ACTES Y EN PROSA

original de

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN

Mestre en Gay Saber

Se ven á duas pessetas, en las principals llibrerías.

ARMONIUMS

DIPÓSIT DE PIANOS

DE

JOAN COMAS FAURA

PIANOS DEL PAIS Y EXTRANGERS

Ventas al Contat y á Plassos

PIANOS VENTAS Y LLOCUERS

PIANOS pera salons de ball y concerts.

CAMBIS, REPARACIONS, AFINACIONS

Carrer de Colomer, n.º 24--Sabadell

ARMONIUMS